

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.11.2006, sp. zn. 22 Cdo 431/2006, ECLI:CZ:NS:2006:22.CDO.431.2006.1

Číslo: 60/2008

Právní věta: Je-li právo odpovídající věcnému břemeni promlčeno, může se povinný z věcného břemene žalobou úspěšně domoci toho, aby se oprávněný výkonu takového práva zdržel.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.11.2006

Spisová značka: 22 Cdo 431/2006

Číslo rozhodnutí: 60

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Promlčení

Předpisy: § 109 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně se domáhala, aby soud žalovaným uložil povinnost zdržet se průchodu a průjezdu přes pozemek v jejím vlastnictví. Právo používat tento pozemek k přístupu na pozemek žalovaných, odpovídající věcnému břemeni zřízenému smlouvou z 29. 5. 1986, žalovaní od jeho vzniku až do března 1999 nevykonávali a bylo tedy podle § 109 obč. zák. promlčeno.

O k r e s n í s o u d v Karviné - pobočka Havířov rozsudkem ze dne 18. 8. 2004 uložil žalovaným povinnost „zdržet se neoprávněných zásahů do vlastnického práva žalobkyně spočívajících v průchodu a průjezdu přes pozemek parcelu č. 2421/3, který se nachází v katastrálním území B., obec H. a je zapsán u Katastrálního úřadu v K. na LV č. 104“. Dále rozhodl o povinnosti žalovaných zaplatit žalobkyni náklady řízení. Uvedl, že právo jízdy a chůze po předmětné parcele bylo podle § 109 obč. zák. promlčeno, neboť nebylo po dobu 10 let vykonáváno; byť toto právo promlčením nezaniká, stává se soudně nevynutitelným. Žalobkyně byla k podání žaloby podle § 126 odst. 1 obč. zák. aktivně legitimována. Žalovaní jako oprávnění z věcného břemene se legálně přiznání svého práva nedomáhali, ale na parcelu žalobkyně vnikli násilím.

K r a j s k ý s o u d v Ostravě jako soud odvolací k odvolání žalovaných rozsudkem ze dne 15. 4. 2005 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že zamítl žalobu, „aby žalovaným bylo uloženo zdržet se neoprávněných zásahů do vlastnického práva žalobkyně spočívajících v průchodu a průjezdu přes pozemek parcelu č. 2421/3, který se nachází v k. ú. B., obec H., a je zapsán u Katastrálního úřadu v K. na LV č. 104“. Dále uložil žalobkyni povinnost uhradit žalovaným náklady řízení. Konstatoval, že pokud žalovaní využívají právo jízdy a chůze po předmětné parcele ve vlastnictví žalobkyně,

nedopouštějí se neoprávněných zásahů do jejího vlastnického práva. Promlčením právo nezaniká, ale existuje a trvá dále. K zániku subjektivního práva vznesením námitky promlčení nedojde, toto subjektivní právo pouze přestává být u soudu vynutitelné. Za situace, kdy právo žalovaných nezaniklo a žalovaní toto právo fakticky vykonávají, nejde o neoprávněný zásah do vlastnického práva žalobkyně. Bez právního významu je nejen způsob, jak žalovaní na pozemek žalobkyně vnikli, ale i otázka, zda se právo odpovídající věcnému břemeni promlčelo či nikoliv.

Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalobkyně dovolání, jeho přípustnost opírá o § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a uplatňuje dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Připomíná, že soud prvního stupně žalobě vyhověl, neboť žalovaní neuplatnili svůj promlčený nárok soudně, ale nezákonnou svémocí odstranili plot, pokáceli dva stromy a tak začali svoje promlčené právo vykonávat. Proto dospěl k názoru, že žalobkyni bylo nutno poskytnout ochranu ve smyslu § 126 obč. zák.. Odvolací soud otázku promlčení práva věcného břemena naopak posoudil zcela formalisticky a v rozporu s účelem a principy občanského práva. Fakticky dospěl k závěru, že žalovaní by se postupem podle práva svého oprávnění nedomohli, ale pokud postupují nezákonně, tedy promlčené právo vykonávají násilím, nemá žalobkyně proti tomu obranu. Takový výklad je absurdní. Dovolatelka konstatuje, že promlčením právo nezaniká a nezaniká ani věcné břemeno, pokud není vykonáváno po dobu 10 let. Promlčením se právo oslabuje tím, že soud mu nemůže poskytnout ochranu. Úvaha, že výkon práva spočívající ve vznesení námitky promlčení je možný pouze v řízení, kde je osoba vznášející námitku promlčení v postavení žalovaného, nemá oporu v obecně závazných právních předpisech. Daný případ je příkladem toho, že existuje situace, kdy osoba vznášející námitku promlčení je sama nucena zahájit soudní spor, pokud nehodlá na neoprávněné zásahy reagovat stejnými prostředky nebo strpět výkon promlčeného práva. Připomíná § 4 obč. zák. a uzavírá, že vzhledem ke skutečnosti, že je v daném případě možná žaloba na plnění, nepřipadá v úvahu ani ochrana práv žalobkyně spočívající v tom, že by se domáhala určení, že předmětné oprávnění z věcného břemene bylo promlčeno. Navrhuje, aby dovolací soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaní ve vyjádření k dovolání polemizují s argumentací dovolatelky, ztotožňují se se závěry, k nimž dospěl odvolací soud a dále je rozvádějí. Navrhují, aby dovolací soud dovolání žalobkyně zamítl.

N e j v y š š í s o u d po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání je důvodné. Zrušil proto rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Právo se promlčí, jestliže nebylo vykonáno v době v tomto zákoně stanovené (§ 101 až § 110). K promlčení soud přihlídně jen k námitce dlužníka. Dovolá-li se dlužník promlčení, nelze promlčené právo věřiteli přiznat (§ 100 odst. 1 obč. zák.). Právo odpovídající věcnému břemeni se promlčí, není-li po dobu deseti let vykonáváno (§ 109 obč. zák.).

Podle názoru obecně uznávaného v české právní teorii i praxi promlčením právo nezaniká, ale je oslabeno tím, že jeho složka charakterizující jeho vynutitelnost – nárok – stává se podmíněnou tím, že dlužník nevznese u soudu námitku promlčení. I v případě, že námitka promlčení je vznesena, přetrvává promlčené právo ve formě tzv. naturální obligace, která není vynutitelná. Tento názor se opírá o skutečnost, že plnění dlužníka na takový dluh nezakládá bezdůvodné obohacení věřitele (§ 455 odst. 1 obč. zák.), na oblast věcných práv jej však nelze automaticky vztáhnout. Základním plněním z věcného břemene je, že povinná osoba („dlužník“) se zdrží toho, co by bylo jinak jeho právem, a to bránění užívání jeho věci někým jiným. Nelze tu konstruovat naturální obligaci

spočívající v povinnosti vlastníka trpět užívání jeho věci a v odpovídajícím právu bývalého oprávněného z věcného břemene; taková konstrukce by, na rozdíl od některých plnění v oblasti závazkových vztahů (viz výše) neměla oporu v zákoně. Proto pokud se žalobce brání proti výkonu práva odpovídajícího věcnému břemeni a prokáže, že toto právo nebylo vykonáváno po stanovenou dobu a došlo tak k jeho promlčení a současně námitku promlčení vznese (byť i jen tak, že na promlčení poukáže), nelze jeho žalobu zamítnout s poukazem na trvání promlčeného práva jako naturální obligace. Jiný výklad by fakticky popřel význam promlčení práva odpovídajícího věcnému břemeni a promlčenému právu by tak i v případě vznesené námítky promlčení přiznal soudní ochranu projevující se zamítnutím žaloby směřující proti výkonu promlčeného práva (k této problematice viz též publikaci Věcná břemena v občanském zákoníku. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 60 a násl.).

Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je důvodné. Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení (243b odst. 2, 3 o. s. ř.).